

توان رقابتی صنایع معدنی ایران در بازارهای جهانی

پدیدآورندگان: حسن ولی بیگی و همکاران

IMIDRO
IRANIAN MINES AND MINING INDUSTRIES DEVELOPMENT
AND RENOVATION ORGANIZATION
سازمان توسعه و نوسازی
معادن و صنایع معدنی ایران

مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی
WWW.ITSR.IR

توان رقابتی صنایع معدنی ایران در بازارهای جهانی

پدیدآورنده: حسن ولی بیگی

ناشر: موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

نشانی: تهران، خیابان کارگر شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، شماره ۲۴۰

تلفن: ۶۶۹۳۹۳۲۹

امروزه توسعه صادرات غیرنفتی تنها به افزایش درآمدهای ارزی از طریق گسترش صادرات انواع کالاها و خدمات خلاصه نمی شود، بلکه توسعه صادرات نقش مهم تری را به عنوان یک راهکار رشد و توسعه در اقتصاد کشور عهده دار است.

در این مسیر بهره گیری از مزیت های نسبی موجود در کشور نمی تواند به تنهایی در تحقق اهداف تعیین شده در راهکار فوق ما را یاری رساند. موفقیت در این راهکار منوط به آن است که مضمّن حرکت و گسترش فعالیت های دارای مزیت نسبی در کشور به صورت بالفعل و بالقوه، مزیت های نسبی موجود در کشور (با توجه به رشد و گسترش بازارهای جهانی و رقابت شدید در عرصه های اقتصادی) به مزیت های رقابتی تبدیل شود و خلق مزیت های نسبی پویا در دستور کار شرکت های فعال قرار گیرد. در غیر این صورت به مرور با کاهش صادرات، سهم کشور از بازار جهانی روندی نزولی را طی خواهد کرد. علاوه بر این، با توجه به در پیش گرفتن سیاست آزادسازی تجاری و اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی طی سالهای اخیر، چنانچه برای رسیدن به مزیت های رقابتی و خلق مزیت نسبی پویا برنامه ریزی (چه از طرف دولت و چه بخش خصوصی) صورت نگیرد نه تنها در بازارهای خارجی و در عرضه صادرات بلکه در بازار داخلی نیز با مشکل رو به رو خواهیم شد.

از طرف دیگر به دلایلی نیز افزایش درآمد سرانه اغلب کشورهای دنیا و اشباع شدن بازارهای جهانی از محصولات تولیدی، تولیدکنندگان در وضعیت رقابتی بسیار شدیدی نسبت به دوره های قبل قرار گرفته اند و این رقابت شدید در بین تولیدکنندگان منجر به آن شده که امروزه به طور مداوم محصولات متنوع و متعدد به بازارهای جهانی عرضه می شود.

کشور ما نیز از این مناسبات و تحولات بی نصیب نیست و خواه و ناخواه از این تحولات متاثر می شود و لذا در این شرایط همان گونه که اشاره شد، برای توفیق در امر توسعه صادرات لازم است که با نگرشی جامع و سیستمی، ضمن آنکه به نیازهای داخلی توجه می شود، با خلق مزیت های نسبی پویا و تقویت ظرفیت های صادراتی کشور و تبدیل آن ها به مزیت رقابتی و فراهم آوردن فضای کسب و کار مناسب برای فعالیت بیشتر بخش خصوصی، به حضور و مشارکت بیشتر در تجارت جهانی اهتمام شود.

از طرف دیگر با توجه به افزایش جمعیت و رشد نیازهای کشور، همچنین روند رو به توسعه علم و فناوری در جهان و ضرورت دستیابی به آن ها، سرانجام روزی خواهد رسید که درآمدهای نفتی تکافوی نیازهای

کشور را ندهد، لذا در برهه حاضر که شرایط سهل تری برای جایگزینی این منبع نفتی در کشور فراهم است و می توان از درآمدهای حاصل از آن در راستای تقویت مزیت های نسبی استفاده کرد، باید سیاست اقتصاد بدون نفت و توسعه صادرات غیرنفتی را به طور جدی تر دنبال نمود. این امر محقق نخواهد شد مگر با ایجاد فضای مناسب کسب و کار در کشور برای تبدیل مزیت های نسبی به رقابتی.

در میان بخش های اقتصادی، بخش معدن در کشورهای دارای منابع عظیم معدنی می تواند به عنوان یکی از محورهای رشد و توسعه اقتصادی مطرح باشد. ایران به جهت دارا بودن منابع عظیم معدنی به خوبی از این استعداد برخوردار است، اما این بخش در ایران به دلایلی گوناگونی نتوانسته سهم مناسبی از تولید ناخالص داخلی (کمتر از یک درصد) را به خود اختصاص دهد و در رشد و توسعه کشور نقش آفرینی نماید.

با وجود منابع عظیم معدنی در کشور، توسعه صادرات این بخش در مقایسه با بخش های دیگر به راحتی امکان پذیر است. هرچند این میزان صادرات نیز در صورت عدم توجه به خلق مزیت های نسبی و تبدیل آن ها به رقابتی با توجه به رقابت فشرده در بازار جهانی ممکن است کمتر نیز گردد.

به این منظور، شناخت سطح رقابت پذیری صنایع معدنی صادراتی کشور در بازارهای خارجی برای تقویت رقابت پذیری صنایع معدنی ضروری است. در این راستا استفاده از استعدادهای و توانمندی های بالقوه این بخش (حرکت به سوی توسعه فعالیت های دارای مزیت های نسبی بالفعل و بالقوه و پرهیز از گسترش فعالیت های دارای عدم مزیت در کشور) و حمایت اصولی و هدفمند از صنایع دارای مزیت رقابتی کشور در جهت حرکت به سمت رهایی از اقتصاد تک محصولی و حصول به یکی از مهم ترین اهداف دولت یعنی جهش در صادرات کالاهای غیرنفتی بسیار حائز اهمیت است.

در کنار شناخت سطح رقابت پذیری و توان رقابتی بخش معدن و صنایع معدنی کشور، شناسایی رفتار رقبا در بازارهای صادراتی و راهکارها و برنامه های آن ها، نحوه حمایت از فعالیت های دارای مزیت نسبی در این بخش و غیره برای توسعه صادرات این بخش بسیار حائز اهمیت است.

با توجه به گستردگی موضوعات مورد اشاره، کتاب حاضر با هدف شناسایی مزیت های نسبی و شناخت سطح رقابت پذیری و توان رقابتی بخش معدن و صنایع معدنی در بازارهای جهانی به نگارش درآمده است.

کتاب پیش رو در ابتدا به بیان ملاحظات نظری و مطالعات انجام شده در خصوص موضوع تحقیق پرداخته و در ادامه تصویری از جایگاه بخش معدن و صنایع معدنی در اقتصاد کشور ارائه شده است. بررسی صادرات بخش و دسترسی به بازارهای خارجی فصل بعدی مطالعه را به خود اختصاص داده است. در ادامه رقابت پذیری و توان رقابتی بخش معدن و صنایع معدنی در کشور در بازارهای منطقه، کشورهای آفریقایی و کشورهای اسلامی مورد ارزیابی قرار گرفته است. در پایان نیز ضمن ارائه نتیجه گیری، راهکارهای ارتقای توان رقابتی این بخش ارائه شده است.

امید است کتاب حاضر به همراه توصیه های سیاستی مربوطه برای سیاست گذاران کلان کشور و به ویژه سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران، انجمن های تولیدی و صادراتی فعال در این حوزه و بطور کلی فعالین بخش تولید و صادرات این بخش راه گشا باشد.

در پایان جا دارد از زحمات آقایان کاشانی موحد و دکتر جواد صلاحی که با ارائه نقطه نظرات عالمانه خود اینجانب را در نگارش این مجموعه یاری رسانند، تشکر و قدردانی نمایم.

حسن ولی بیگی

مهرماه ۱۳۸۸